

**NEVŞEHİR
HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ**

TÜRK VERGİ SİSTEMİ

Öğr. Gör. Şeyma DEMİREL

VERGİ NEDİR?

Devletin ya da vergilendirme yetkisine haiz kuruluşların egemenlik gücüne dayanarak mali, ekonomik ve sosyal amaçlarla yükümlülerinden ödeme gücüne göre kanunilik ilkesi çerçevesinde cebren ve para ile ödenen parasal yükümlülüklerdir.

Vergi ödeme gücünü koruyan yöntemler

Artan oranlı tarife

En az geçim indirimi

Ayrırma İlkesi

İstisna ve muafiyet

TÜRK VERGİ SİSTEMİNDE MEVCUT OLAN VERGİLER

Gelir Üzerinden Alınan Vergiler	Harcama Üzerinden Alınan Vergiler	Servet Üzerinden Alınan Vergiler
Gelir Vergisi	Katma Değer Vergisi	Emlak Vergisi
Kurumlar Vergisi	Özel Tüketim Vergisi	Motorlu Taşıtlar Vergisi
	Özel İletişim Vergisi	Veraset ve İntikal Vergisi
	Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi	Değerli Konut Vergisi
	Şans Oyunları Vergisi	
	Gümrük Vergisi	
	Dijital Hizmet Vergisi	
	Konaklama Vergisi	
	Belediye Gelirleri Kanununca Alınan Vergiler	

1) GELİR VERGİSİ

Gelir: Bir gerçek kişinin, bir takvim yılında elde ettiği kazanç ve iratların safi toplamıdır.

İktisadi Anlamda Gelir Kavramı

İktisadi anlamda gelir kavramı kaynak veya safi artış teorisine dayanır.

1) Dar Anlamda Gelir (Kaynak Teorisi): Üretim faktörlerinin üretime katılmaları sonucu elde edilen değerdir. Ücret, faiz, rant ve kar dar anlamda gelir içinde yer alır.

Kaynak Teorisinde 2 koşul var:

- Gelir olabilmesi için üretim faktörlerinin bir veya bir kaçının üretime katılması gerekir.
- Gelirin sürekli olması gerekir.

Önemli! Milli piyangodan çıkan ikramiye veya miras bu teoriye göre gelir kabul edilmez.

2) Geniş Anlamda Gelir (Safi Artış Teorisi): Bir kimsenin belli bir devredeki tüketimi ile servetinde meydana gelen net artışlardır.

Yani; kaynağına bakılmaksızın kişinin servetinde bir artış varsa bu teoriye göre gelir kabul edilir.

Piyango, ikramiye gelirleri, hibe, yardım, nafaka, kumar ve bahisler, yolda bulunan bir miktar sahipsiz para, hırsızlık olarak elde edilen şeyler, alınan rüşvetler vb. safi artış teorisine göre gelir kabul edilir.

GELİR VERGİSİ KANUNUNDA GELİR KAVRAMI

Gelir, bir gerçek kişinin bir takvim yılı içinde elde ettiği kazanç ve iratların safi tutarıdır.

GELİRİN UNSURLARI

- **Ticari Kazançlar**
- **Zirai Kazançlar**
- **Ücretler**
- **Serbest Meslek Kazançları**
- **Gayrimenkul Sermaye İratları**
- **Menkul Sermaye İratları**
- **Diğer Kazanç ve İratlar**

VERGİYE TABİ GELİRİN ÖZELLİKLERİ

- Gelirin şahsı gerçek kişilerce elde edilmiş olması
- Gelirin yıllık olması
- Gelirin elde edilmiş olması
- Gelirin kanundaki unsurlardan olması
- Gelirin gerçek olması
- Gelir unsurlarının safi miktarlar olması
- Gelirin genel olması

1) Gelirin Şahsi Olması

Gelir şahsa bağlı bir ekonomik değerdir. Bu nedenle 7 gelir unsurunun gelir vergisine tabi tutulması ancak bir gerçek kişiye ait olmasıyla mümkündür.

Subjektiftir. Kişisel ve ailevi durumları dikkate alır.

Bağımsız bir kişiliğe sahip olan ve belirli bir amacı gerçekleştirmek için sermaye sorumluluğu esasına göre kurulan tüzel kişilerin elde ettiği gelirler kurum kazancı olarak Kurumlar Vergisine göre vergilendirilmektedir.

!!Ancak şahıs şirketleri biçiminde kurulan ortaklıklar (kolektif şirket ortakları, adi komandit şirket ortakları ile sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerin komandite ortakları) her ne kadar tüzel kişiliğe sahip olsalar da sınırsız sorumluluk gereği ortakları gelir vergisi mükellefi kabul edilir.

2) Gelirin Yıllık Olması (Gelirin yıllık olmasının istisnası yıllara yaygın inşaat onarım işleridir.)

- 1) **Normal Hesap Dönemi (Takvim Yılı):** Gelir Vergisi Kanunu bir yıllık dönem olarak takvim yılı esasını benimsemiştir. 1 Ocak'tan 31 Aralık'a kadar süren 12 aylık dönem hesap dönemi olarak kabul edilir.
- 2) **Özel Hesap Dönemi:** Normal hesap dönemi faaliyet yapılarına uymayan işletmeler, Maliye Bakanlığı'na başvurarak özel hesap dönemi tayini isteyebilir. Bakanlık bu işletmeler için 12'şer aylık özel hesap dönemleri belirleyebilir. (Uludağ otel işletmesi)

Özel hesap dönemi tespit edilenlerin ticari ve zirai kazançları, hesap döneminin kapandığı takvim yılının kazancı sayılır.

Örneğin; Şeyma Demirel'in un fabrikasının özel hesap dönemi 1 Haziran 2020 – 31 Mayıs 2021 tarihleri arasındaki 12 aylık dönem olsun. Bu tarihler arasındaki kazancın tamamı **2021** takvim yılının geliri sayılır.

3) Kıst Hesap Dönemi: Yeniden işe başlama, ölüm, iflas gibi nedenlerle işi bırakma durumunda, 12 aydan az yani bir tam yıldan eksik faaliyet süreleri söz konusu olur. bu eksik sürelerin her biri kıst dönemi sayılacaktır.

Örneğin; 01.01.2017 – 02.06.2017 arasındaki süre kıst hesap dönemidir.

UYARI!!

Gelirin yıllık olmasının istisnası yıllara yaygın inşaat onarım işleridir.

3) Gelirin Elde Edilmiş Olması

Gelir vergisinin elde edilmesi tahsil ve tahakkuk esasına bağlanmıştır.

Tahsil Esası: Gelirin fiilen elde edilmesidir.

İstisnası! Peşin tahsil edilen kira gelirinde gelecek yıllara ait kira geliri varsa bu gelirler ilgili yıllara aktarılır.

Örnek: 2010 yılında 5 yıllığına aylık 1000 TL bir konut kiraya verilmiştir. Kiranın tamamı 2012'de tahsil edilmiştir. 2013 yılındaki kira geliri nedir?

Tahakkuk Esası: Bir gelirin tahakkuk etmesi hukuken o gelire alacaklı olmayı ifade eder. Tahakkuk, gelirin kesinleşmiş olup, ödenmesi gereken safhaya gelmesidir.

Tahakkuk esasında bir işletme yaptığı satışların karşılığını tahsil etmese bile satışın gerçekleştirildiği tarihte gelir elde edilmiş sayılır ve deftere kaydedilir.

Örneğin; bir TV'yi 800'ü peşin, 200'ü vadeli şekilde toplam 1000 TL'ye satılmıştır. Bu satış 30.12.2020 tarihinde gerçekleşti.

200 TL vadeli alacağını; 01.01.2021'de 100 TL,

01.02.2021'de 100 TL ödedi.

Burada Vergiyi doğuran olay işlemin gerçekleştiği tarih kabul edilir. Bu nedenle 2020'de elde edilen gelir 800 değil vadeli de olsa 1000 TL'dir.

4) Gelirin Kanundaki Unsurlardan Olması

Bir gelirin gelir vergisine tabi tutulabilmesi için gelir vergi kanununda sayılan 7 gelir unsurundan birini kapsamına girmesi gerekmektedir.

Kanunda tanımlanmayan bir konu üzerine vergisel bir yük getirilemez.

Piyangodan çıkan ikramiye gelir unsurlarından hiçbirinin kapsamına girmediği için gelir vergisine tabi tutulamaz.

5) Gelirin Gerçek Olması

Gelirin mükellef tarafından beyan edilen gerçek miktarının defter kayıtlarına veya belgelere dayanılarak tespit edilmesi esasını benimsemiştir. Bu esas, gelirin gerçek olarak tespit edilmesi anlamına gelir.

İstisnası!! Dar mükellefiyet durumunda, gelirin gerçek olmasının istisnası uluslararası ulaştırmadır. Ortalama emsal oranları kullanılır.

6) Gelir Unsurlarının Safi Miktarlar Olması

Gelir unsurlarının safi miktarı gayrisafi hasılatından o gayrisafi hasılatı elde etmek için yapılan giderler indirilerek bulunur.

$$\text{SAFİ GELİR} = \text{GAYRİSAFİ HASILAT} - \text{GİDERLER}$$

7) Gelirin Genel Olması

Gelir vergisi üniter sistemi benimsemiştir.

Üniter Gelir Vergisi: mükellefin bütün kaynaklardan elde ettiği kazanç ve iratlar birleştirilerek vergilendirilmesidir.

Yani her gelir unsuru birbirinden bağımsız vergilendirilmez. Bu nedenle gelir unsurlarından toplanan kazanç ve iratlar, tek bir kalem halinde bir gerçek kişinin geliri olarak kabul edilir.

Gelir Vergisinin konusunu, gerçek kişilerin gelirleri oluşturur.

GELİR VERGİSİNDE MÜKELLEFİYET

Gelir vergisinde mükellefiyet **tam mükellefiyet** ve **dar mükellefiyet** şeklinde ikiye ayrılmıştır.

1) TAM MÜKELLEFİYET

Tam mükellefler, bir takvim yılında Türkiye içinden ve dışından elde ettikleri kazanç ve iratların tamamı üzerinden gelir vergisine tabi tutulan kişilerdir.

Tam mükellefiyet genel olarak bir kişinin bir ülkeyle kurduğu şahsi ilişkiye dayandırılmıştır. Şahsi ilişki ise kişinin o ülkede yerleşmesine ve o ülkenin vatandaşı olmasıyla ilişkilendirilmiştir.

Tam mükellefiyet, **Türkiye’de yerleşme ölçütü** ve **uyrukluk ölçütü** şeklinde ikiye ayrılır.

a) Türkiye’de Yerleşmiş Kişiler

Türkiye’de yerleşmiş sayılma hali **ikamet etme** ve **oturma süresi** esaslarına bağlanmıştır.

- **İkametgahı Türkiye’de olanlar tam mükellef sayılırlar.**
- **Bir takvim yılı içinde Türkiye’de devamlı olarak 6 aydan fazla oturanlar Türkiye’de yerleşmiş sayılırlar ve bu nedenle tam mükellef kabul edilirler.**

Örnek: 05.07.2017 – 07.05.2018 tarihleri arasında Türkiye’de oturan kişi tam mükellef midir?

6 aydan fazla oturulmuş sayılma hallerinin istisnaları:

- Belli ve geçici görev veya iş için Türkiye'ye gelen iş, ilim ve fen adamları, uzmanlar, basın ve yayın muhabirleri vb.
- Öğrenim, tedavi, dinlenme veya seyahat amacıyla gelenler,
- Tutukluluk, hükümlülük veya hastalık gibi nedenlerle Türkiye'de alıkonmuş veya kalmış olanlar.

Bu hallerde gelen yabancılar **tam mükellef olarak kabul edilmez.**

NOT: Resmi daire ve müesseseler veya merkezi Türkiye'de bulunan teşekkül ve teşebbüslere bağlı olup adı geçen daire, müessese, teşekkül ve teşebbüslerin işleri dolayısıyla yabancı memleketlerde oturan **Türk vatandaşları** tam mükellef olarak kabul edilmiştir.

2) DAR MÜKELLEFIYET

Türkiye'de yerleşmiş olmamakla beraber (ikametgahı Türkiye'de bulunmayanlar ile bir takvim yılı içinde Türkiye'de altı aydan az oturanlar) Türkiye'den gelir elde eden gerçek kişiler dar mükellef kabul edilmişlerdir.

TİCARİ KAZANÇLAR

Gelir Vergisi Kanunu'nda ticari kazanç; her türlü ticari ve sınai faaliyetlerden doğan kazançlar şeklinde tanımlanmıştır.

Bir faaliyetin ticari kazanç sayılabilmesi için gereken özellikler şu şekildedir:

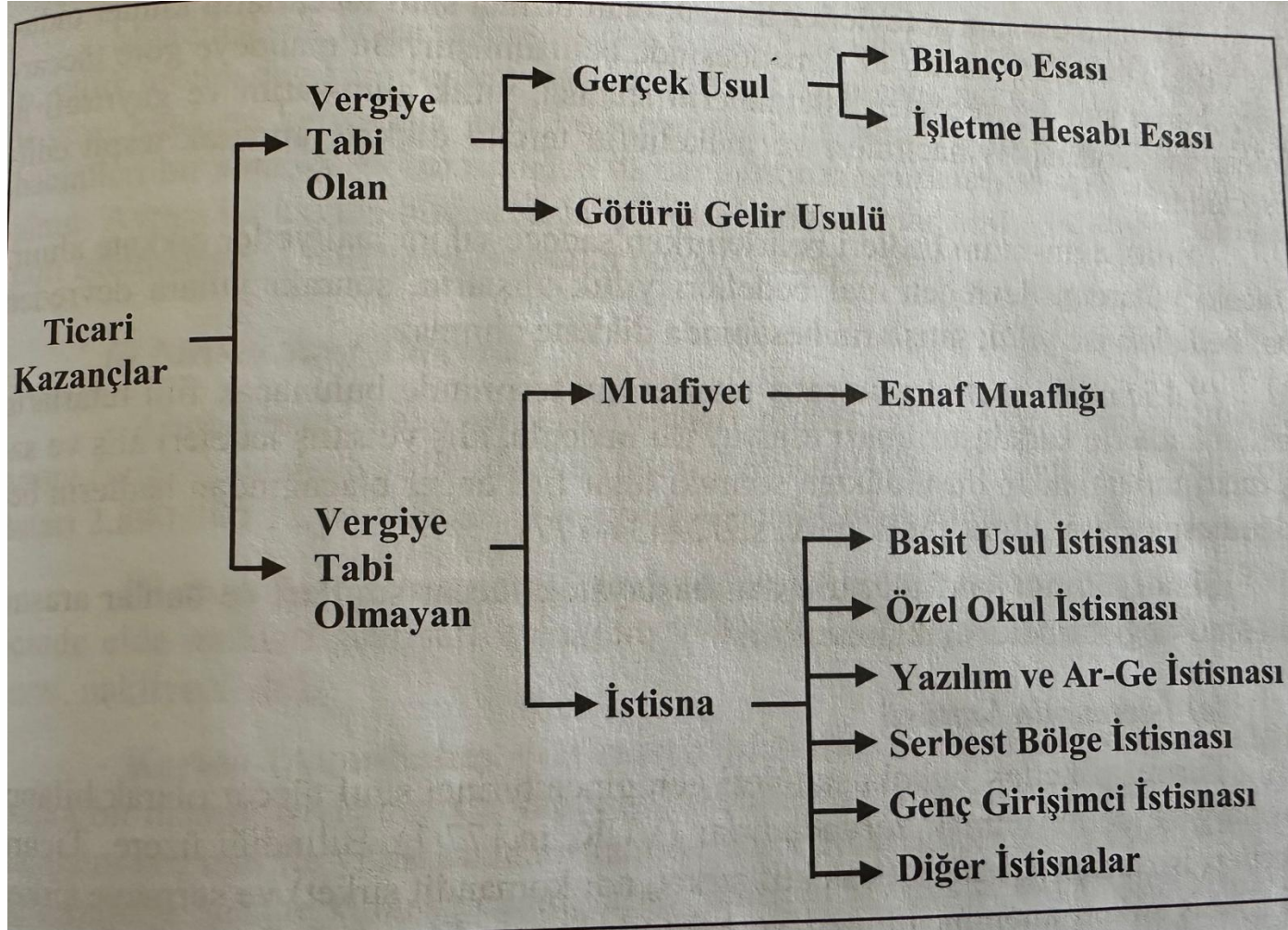
- Emek ve sermayenin birlikte kullanımına dayalı olmalıdır.
- Devamlılık arz etmelidir.
- Faaliyet belirli bir organizasyon dahilinde yapılmalıdır.
- Faaliyet gösteren işletme ticari veya sınai bir mahiyette olmalıdır.
- Faaliyet bağımsız olarak yapılmalıdır.

TİCARİ KAZANÇ SAYILAN DİĞER FAALİYETLER

- Maden, taş ve kireç ocakları, kum ve çakıl istihsal yerleri ile tuğla ve kiremit harmanlarının işletilmesi,
- Coberlik işleri,
- Özel okul işletmeleri ve hastanelerle benzeri yerlerin işletilmesi
- Gayrimenkullerin alım-satımı ve inşa işleriyle devamlı olarak uğraşanların bu faaliyetleri,
- Diş protezciliği yapılması,
- Kendi nam ve hesaplarına menkul kıymet alım-satım ile devamlı olarak uğraşanların bu faaliyetleri,
- Çiftçiye ait olmakla beraber zirai işletmeye dahil edilmeyen biçerdöver veya traktörlerin işletilmesinden elde edilen gelirler,
- Emlak komisyonculuğu ticari kazanç sayılacaktır.

TİCARİ KAZANCIN TESPİT ŞEKİLLERİ

ÖNEMLİ!

Birden fazla yıllara yayılan inşaat ve onarım işleri ile dar mükellef gerçek kişilere ait yabancı ulaştırma işlerinden elde edilen ticari kazançlar için özel tespit rejimleri benimsenmiştir.

VERGİYE TABİ OLAN TİCARİ KAZANÇLAR

Ticari Kazancın Gerçek Usulde Tespiti

Gerçek usulde vergilendirilen ticari kazanç sahipleri birinci ve ikinci sınıf tüccar olmalarına göre kazançlarını farklı defter sistemlerine göre tespit ederler.

- **Birinci Sınıf Tüccarlar = Bilanço Esasına göre,**
- **İkinci Sınıf Tüccarlar = İşletme Hesabı Esasına göre defter tutarak kazançlarını belirlerler.**

Bilanço Esasına Göre Ticari Kazancın Tespit Usulü

Ticari Kazanç: Dönem Sonu Öz Sermaye – Dönem Başı Öz Sermaye – Eklenen Değerler + Çekilen Değerler

Öz Sermaye = Aktif Toplamı – Pasif Toplamı (Borçlar + Amortismanlar + Karşılıklar)

Örnek: Mükellef M'nin medikal cihazlar satan bir iş yeri olup, dönem başı aktif toplamı 470.000 TL ve borç 120.000 TL'dir; dönem sonu aktif toplamı ise 840.000 TL ve borç 75.000 TL'dir. Ayrıca dönem içinde işletmeden kişisel ihtiyaçları için 15.500 TL para çekmiştir. Diğer taraftan da kendi üzerine kayıtlı olan ve değeri 165.000 TL olan bir taşıtı işletmenin kullanımına vermiş ve envanterine geçirmiştir. Vergiye tabi safi kazancı bulunuz?

Cevap:

Dönem sonu öz sermaye : $840.000 - 75.000 = 765.000$ TL

Dönem başı öz sermaye : $470.000 - 120.000 = 350.000$ TL

Öz sermaye farkı: $765.000 - 350.000 = 415.000$ TL

(-) İşletmeye ilave olunan değer : 165.000 TL

Kalan: $415.000 - 165.000 = 250.000$ TL

(+) işletmeden çekilen değer: 15.500 TL

Vergiye Tabi Safi Kazanç: $250.000 + 15.500 = 265.500$ TL

İşletme Hesabı Esasına Göre Ticari Kazancın Tespit Usulü

Ticari Kazanç: Hasılat – Giderler

Ticari Kazanç: (Dönem Sonu Mal Mevcudu + Diğer Gelirler + Satış Gelirleri) – (Dönem Başı Mal Mevcudu + Diğer Giderler + Alınan Mallar)

Öz Sermaye = Aktif Toplamı – Pasif Toplamı (Borçlar + Amortismanlar + Karşılıklar)

Örnek: Mal alım satım faaliyeti ile uğraşan mükellef A'nın işletme hesabı defterinin incelenmesinden satın aldığı malların tutarının 20.000 TL, peşin ve vadeli olmak üzere sattığı toplam mal tutarının 65.000 TL, işletmede kayıtlı kamyonun kiraya verilmesinden dolayı 10.000 TL gelir elde etmiştir. Dönem içinde yapılan gider 5.000 TL, mal mevcudunun dönem başındaki değerlerinin 40.000 TL, dönem sonu değerinin 12.000 TL olduğu tespit edilmiştir. Vergiye tabi ticari kazancı bulunuz.

Cevap:

Ticari Kazanç: (Dönem Sonu Mal Mevcudu + Diğer Gelirler + Satış Gelirleri) – (Dönem Başı Mal Mevcudu + Diğer Giderler + Alınan Mallar)

Ticari Kazanç: (12.000 + 10.000 + 65.000) – (40.000 + 20.000 + 5.000)

Ticari Kazanç: 87.000 - 65.000 = 22.000 TL

Safi Kazancın Tespitinde İndirilecek Giderler

- **Ticari kazancın elde edilmesi ve idame edilmesi için yapılan genel giderler,**
- **Hizmetli ve işçilerin iş yerinde veya iş yerinin müstemilatında iâşe giderleri, tedavi ve ilaç giderleri, sigorta primleri ve emekli aidatı,**
- **İşle ilgili olmak şartıyla ödenen zarar, ziyan ve tazminatlar,**
- **İşle ilgili ve yapılan işin ehemmiyeti ve genişliği ile mütenasip seyahat ve ikamet giderleri,**
- **Kiralama yoluyla edinilen veya işletmeye dahil olan ve işte kullanılan taşıtların giderleri,**
- **İşletme ile ilgili olmak şartıyla; bina, arazi, gider, istihlak, damga, belediye vergileri, harçlar gibi ayni vergi, resim, harçlar,**

- Vergi Usul Kanunu hükümlerine göre ayrılan amortismanlar
- İşverenlerce, Sendikalar Kanunu hükümlerine göre sendikalara ödenen aidatlar,
- Türkiye İş Kurumu tarafından düzenlenen iş başı eğitim programlarından faydalananlara, programı yürüten işverenlerce fiilen ödenen tutarlar,
- Fakirlere yardım amacıyla gıda bankacılığı faaliyetinde bulunan dernek ve vakıflara Maliye Bakanlığınca belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde bağışlanan gıda, temizlik, giyecek ve yakacak maddelerinin maliyet bedeli,

Genel Giderler

İşyeri ile ilgili ısıtma, aydınlatma, haberleşme, ulaşım, kira, temizlik, kırtasiye, muhasebe, reklam, huzur hakları **(kişilerin sorumlulukları nedeni ile karşılaşılabilecekleri riskleri azaltmak amacıyla belirlenen maddi karşılık)**, sigorta, temsil, ağırlama, büroda çalışan personel ücretleri, ilan, duyurular, pazarlama giderleri, sigorta primleri, nakliye giderleri gibi doğrudan maliyete girmeyen giderler genel gider olarak kabul edilir.

Özellik Taşıyan Genel Giderler

Mükelleflerin yurt dışında yaptıkları fakat belgeleyemedikleri genel giderlerin belirlenmesinde gerçek genel giderlere ilaveten **götürü genel gider** uygulamasına yer verilmiştir.

Götürü gider tespiti yoluyla gider indirilmesi hakkı;

- İhracat,
- Yurtdışı inşaat, onarım, montaj,
- Yurtdışı taşımacılık

faaliyetlerinde bulunan mükelleflere tanınmıştır.

Götürü gider uygulamasından faydalanan mükellefler **döviz olarak elde ettikleri hasılatların binde beşini** aşmayan tutarı herhangi bir ispat koşuluna bağlı olmaksızın gerçek giderlerine ilaveten gider yazabilirler.

Taşıtların Giderleri

İşletmeler yürüttükleri ticari faaliyetle ilgili olarak işletmeye dahil veya kiralama yoluyla elde etmiş oldukları taşıtlara ait akaryakıt, akü, lastik, tamir, bakım vb. giderleri hasılatтан indirebilirler.

Ancak binek otomobillere ilişkin giderlerin **en fazla %70'i** yazılabilir.

Taşıtların giderlerinin indirilmesinde iki temel koşul öngörülmüştür. Bunlar:

- **İşetmede kullanılması,**
- **İşletmeye dahil olması veya kiralanması.**

Amortismanlar

Amortisman iktisadi kıymetin belirli bir dönemde (1 yılda) değerinde meydana gelen düşüşün belirli esaslar çerçevesinde yıllar itibariyle gider olarak yazılmasına yani kazançtan düşülmesine imkan veren sistemdir.

Bu haliyle amortisman iktisadi kıymetin değerinin tamamının doğrudan gider yazılması yerine, işletmeye kayıtlı olduğu tarihten itibaren yıllar içinde varsayılan yıpranma oranına isabet eden tutarın gider yazılmasından başka bir şey değildir.

Amortisman Ayrılma Şartları:

- İktisadi kıymetin işletmeye dahil olması
- İktisadi kıymetin işletmede birden fazla yıl kullanılması
- İktisadi kıymetin yıpranmaya, aşınmaya veya değer kaybına uğramaya elverişli olması
- İktisadi kıymetin değeri belirli parasal tutarı aşması (2025 yılı için 9900 TL)

İktisadi kıymetlerden değeri bu parasal sınırı aşmayanlar için amortisman ayrılmayarak doğrudan gider yazılabilir.

Boş arsa ve araziler için amortisman ayrılmaz.

Amortisman Ayırmada Özellik Gösteren Haller

Binek otomobillerde amortisman ayrılması: sadece bine otomobillere özel '**kıst amortisman**' uygulamasına yer verilmiştir.

Binek otomobiller için ilk yıl amortisman hesaplanmasında ve ayrılmasında yıllık olma ilkesinden vazgeçilerek işletmede kullanım süresine bağlı bir düzenlemeye gidilmiştir.

Binek otomobillerin ilgili yıl için ayrılacak amortisman miktarı binek otomobilinin aktife girdiği ilk hesap dönemindeki (ilk yıl) ay kesirleri tam sayılmak üzere aktifte bulunduğu ay sayısı esas alınarak hesaplanır.

Örnek: 6 Ekim 2022 tarihinde satın alınan bir binek otomobilinin hesaplanan yıllık amortisman tutarı 18.600 TL olsun. Binek otomobil için ayrılacak yıllık amortisman tutarı nedir?

Cevap:

Yıllık Amortisman Tutarı: 18.600 TL

Ay Başına Düşen Amortisman Tutarı : $18.600/12 = 1.550$ TL

Tam Ay ve Kesirleri Dahil Kullanım Süresi: 3 Ay (Ekim, Kasım, Aralık)

Ayrılacak Amortisman Tutarı: $1.550 * 3 = 4.650$ TL

GVK'YA GÖRE GİDER KABUL EDİLMİYEN ÖDEMELER

- Teşebbüs sahibi ile eşinin ve çocuklarının işletmeden çektikleri paralar
- Teşebbüs sahibinin kendisine, eşine, küçük çocuklarına işletmeden ödenen aylıklar, ücretler, ikramiyeler, komisyonlar ve tazminatlar
- Teşebbüs sahibinin işletmeye koyduğu sermaye için yürütülecek faizler
- Teşebbüs sahibinin, eşinin, ve küçük çocuklarının işletmede cari hesap veya diğer şekillerdeki alacakları üzerinden yürütülecek faizler
- Teşebbüs sahibinin, ilişkili kişilerle emsallere uygunluk ilkesine aykırı olarak tespit edilen bedel veya fiyatlar üzerinden mal veya hizmet alım ya da satımda bulunması halinde, emsallere uygun bedel veya fiyat fiyatlar ile teşebbüs sahibince uygulanmış bedel veya fiyat arasındaki işletme aleyhine oluşan farklar

- Her türlü para ve vergi cezaları ile teşebbüs sahibinin suçlarından doğan tazminatlar
- Her türlü alkol ve alkollü içkiler ile tütün mamullerine ait ilan ve reklam giderleri
- Kiralama yoluyla edinilen veya işletmede kayıtlı olan yat, kotra (yelkenli), tekne, sürat teknesi gibi motorlu deniz, uçak ve helikopter gibi hava taşıtlarından işletmenin esas faaliyet konusu ile ilgili olmayanların gider ve amortismanları
- Basın yoluyla işlenen fiillerden veya radyo ve televizyon yayınlarından doğacak maddi ve manevi zararlardan dolayı ödenen tazminat giderleri

Örnek: Dönem Ticari Kazancı 80.000 TL olan A işletmesinin defter ve belgeleri üzerinde yapılan incelemede aşağıdaki hususlar tespit edilmiştir.

İşletmeye kayıtlı olmayan ve kiralanmamış binek otomobile ait 3000 TL harcama gider yazılmıştır.

İşletmeye kesilen 6000 TL tutarındaki vergi cezası kasadan ödenmiş ve giderleştirilmiştir.

Vergi gecikme zammı olarak 1000 TL ödenmiş ve giderleştirilmiştir.

Perakende satışlardan kaynaklanan alacakların 5000 TL'sinin şüpheli hale düşmediği halde düşmüş gibi hesaplara intikal ettirilmiştir.

Amortisman tabi iktisadi kıymet durumundaki bir makineye 8000 TL amortisman hesaplanıp ayrılması gerekirken 10.000 TL hesaplanıp ayrılmıştır.

2500 TL Sigorta İşveren Prim Payı tahakkuk etmesine rağmen, dönem içinde ancak 1500 TL'si ödenmiş fakat tahakkukun tümü giderleştirilmiştir.

Dönem içinde yapılan 30.000 TL'lik Ar-Ge harcaması yapıldığı tespit edilmiştir.

Cevap: Dönem Ticari Kar: 80.000 TL

İlaveler (+) : 18.000 TL

- Binek Otomobil Gideri: 3000
- Vergi Cezası: 6000
- Vergi Gecikme Zammı: 1000
- Şüpheli Alacak Karşılığı: 5000
- Fazla Ayrılan Amortisman: 2000
- Ödenmeyen Sigorta Primi: 1000

İndirimler (-) : 30.000 TL

- Ar-Ge Harcaması: 30.000

Dönem Mali Karı: 68.000 TL

Kazancın Tespitinde Özellik Taşıyan Faaliyetler

1) Yıllara Yaygın İnşaat Onarım İşleri

- Yıllara yaygın inşaat onarım işlerinden elde edilen kazancın tespiti için özel bir rejim benimsenmiştir.
- **Gelirin yıllık olmasının istisnasıdır.**
- Ticari kazancın tespitinde dönem başının yerine **işe başlama** dönem sonunun yerine **işin bitimi** esas alınmaktadır.
- Her yıl beyanname verilir. Ama boş beyanname verilir. Asıl beyannameyi işin bitimini takip eden yılın Mart ayının 25'inde verilir.
- Geçici vergi ödemesi yok.
- Götürü gider imkanından yararlanma var.
- Bu usulde kar ve zarar işin bittiği yıl kesin olarak belirlenir ve ortaya çıkan gelir işin bittiği yılın geliri sayılarak o yıl vergilendirilir.

2) Ortalama Emsal Oran Uygulaması Suretiyle Kazanç Tespiti (Uluslararası Ulaştırma İşlerinde Ticari Kazancın Tespiti)

Dar mükellef durumunda olan ulaştırma işletmelerinin Türkiye ile yabancı memleketler arasında gerçekleştirdikleri ulaştırma faaliyetlerine ilişkin ticari kazancının tespiti çeşitli güçlükler göstermektedir. Çünkü bunların Türkiye dışına yayılacak şekilde geniş bir alanda yayılmış olması nedeniyle yapılan yük ve yolcu taşıma işlerinin ne kadarının Türkiye’de yapıldığı kesin olarak bilinmez.

Bu yüzden vergilendirmede ortalama emsal belirlenmiştir.

Gelirin gerçek olmasının istisnasıdır.

- **Deniz Ulaştırmaları İçin: %15**
- **Kara Ulaştırmaları İçin: %12**
- **Hava Ulaştırmaları İçin: %5**

Örnek: Bir hava yolu işletmesine sahip olan dar mükellef Bay N, Türkiye’de 50.000 TL gayrisafi hasılat elde etmiştir. Safi ticari kazancı bulunuz?

Cevap: Hava ulaştırmaları için ortalama emsal oran %5 olduğuna göre ;

Safi Kazanç: Gayrisafi Hasılat*Ortalama Emsal

Safi kazanç: $50.000 * 0.05 = 2500$ TL

TİCARİ KAZANÇLARDA MUAFLIK VE İSTİSNALAR

Ticari Kazançlarda Muaflıklar

1) ESNAF MUAFLIĞI

GVK'ya göre esnaf gelir vergisi açısından vergiden muaftır. Vergiden muaf esnaf tarafından yapılan işlemler üzerinden tevkifat (vergi kesintisi/stopaj) yapılabilir.

Esnaf muaflığında stopaj %2 -%20 arasındadır. Stopajı karşı taraf yapar. Çünkü vergiden muaf esnaf defter tutmaz.

Esnaf Muaflığının Şartları

- Ticari, zirai veya mesleki kazanç dolayısıyla gerçek usulde gelir vergisine tabi olmamak.
- Faaliyetini gelir veya kurumlar vergisi mükelleflerine bağıllık gösterecek biçimde yapmamak.

Örneğin; çamaşır yıkayan bir kişi bir otele devamlılık ve bağıllık gösterecek biçimde bu faaliyetini gerçekleştirmesi halinde esnaf muaflığından yararlanamaz.

Esnaf Muaflığından Yararlanmak İçin;

- Sadece kendi geçimini sağlayacak kadar gelir
- Faaliyetlerin iş yeri açılmadan yapılması
- Faaliyetleri motorlu araç kullanmadan yapmak

Vergiden Muaf Esnafın Sorumluluğu

Vergiden muaf esnaf, 1. ve 2. sınıf tüccarla basit usulde vergilendirilen ticaret erbapları ile defter tutmak mecburiyetinde olan serbest meslek erbabına ve çiftçilere karşı yaptığı işlerden ve sattığı mallardan dolayı fatura vermez. Bunun yerine mal ve hizmeti satın alan ticaret ve serbest meslek erbapları düzenledikleri **gider pusulası** vergiden muaf esnaf tarafından imzalatıp bir örneğini almak zorundadır.

Esnaf Muaflığından Mutlak Olarak Yararlananlar

- Kapı kapı dolaşıp tüketiciye mal satanlar,
- Gezici şekilde milli piyango bileti satanlar

3) GENÇ GİRİŞİMCİ İSTİSNASI

Ticari faaliyet nedeniyle adlarına ilk defa gelir vergisi mükellefiyeti tesis olunan ve mükellefiyet başlangıç tarihi itibarıyla **29 yaşını doldurmamış** tam mükellef gerçek kişilerin, faaliyete başladıkları takvim yılından itibaren **üç vergilendirme dönemi boyunca** elde ettikleri bu kazançlarının **2025 YILI İÇİN 330.000 TL'ye** kadar olan kısmı vergiden muaftır.

Genç Girişimci İstisna Şartları

- İşe başlamanın kanuni süresi içinde bildirilmiş olması, (10 gün)
- Kendi işinde bilfiil çalışılması veya işin kendisi tarafından sevk ve idare edilmesi,
- Faaliyetin adi ortaklık veya şahıs şirketi bünyesinde yapılması halinde tüm ortakların işe başlama tarihi itibarıyla bu maddedeki şartları taşıması,
- İşletmenin eş ve üçüncü dereceye kadar kan veya kayın hısımlarından devralınmamış olması,
- Mevcut bir işletmeye veya mesleki faaliyet sonradan ortak olunmaması

Ticari Kazançlarda İstisnalar

1) BASİT USULDE TESPİT EDİLEN KAZANÇLARDA İSTİSNA

Basit usulde tespit edilen mükelleflerin kazançları gelir vergisinden istisna tutulmuştur.

Kazancı basit usulde tespit edilen kişilerin genelde sosyo-kültürel durumları gerçek usulde vergilendirmenin gereklerini tümüyle yerine getirmekten uzak olabilmektedir.

Bunlar bakkal, kasap gibi küçük ticaret erbabıyla tamirci, terzi gibi faaliyeti sermayeden çok emeğe dayanan küçük sanat erbabıdır.

Kazancı basit usulde tespit edilen kişiler **defter tutma dışında**, bildirme, vesikalar muhafaza, ibraz, diğer ödevler ve ceza hükümleri konusunda ikinci sınıf tüccarlar hakkındaki hükümlere tabidirler.

Basit usule tabi kişilere tanınan farklılıklar şunlardır:

- Gelir vergisinden istisnadır.
- KDV mükellefiyetleri yoktur.
- Vergi tevkifatı yapmaz ve muhtasar beyanname vermezler.
- Kazancın tespitinde amortismanına tabi iktisadi kıymetlerin alış ve satışlarını dikkate almazlar.
- Kullandıkları sabit kıymetler için gider yazmazlar ve amortismanına tabi tutmazlar.
- Geçici vergiye tabi değildirler.
- Defter tutmazlar.

Basit Usule Tabi Olmanın Şartları

- Kendi işinde bilfiil çalışmak veya bulunmak
- İşyerinin yıllık kira bedelinin belirli sınırı aşmaması; işyerinin kira ile tutulmuş olması halinde yıllık kira bedelinin **büyükşehir belediye sınırları** içinde 2025 yılı için yıllık **79.000 TL'yi, diğer yerlerde 48.000 TL'yi** aşmaması gerekir.
- Ticari, zirai veya mesleki faaliyetleri dolayısıyla gerçek usulde vergiye tabi olmamak.

Kanuna Göre Basit Usul Dışına Çıkartılanlar

- Kolektif şirket ortakları ile komandit şirketlerin komandite ortakları,
- İkrazat (borç verme) işleriyle uğraşanlar,
- Sarraflar ile kıymetli maden ve mücevherat alım satımı ile uğraşanlar,
- Sigorta prodüktörleri,
- Her türlü ilan ve reklam işleriyle uğraşanlar,
- Gayrimenkul ve gemi alım satımı ile uğraşanlar,
- Aracılık işi yapanlar,
- Şehirlerarası yolcu ve yük taşımacılığı yapanlar,

2) ÖZEL OKUL İSTİSNASI

Özel kreş ve gündüz bakımevleri ile okul öncesi eğitim, ilköğretim, özel eğitim ve orta öğretim özel okullarının işletilmesinden elde edilen kazançlar, **beş vergilendirme dönemi** gelir vergisinden istisnadır.

3) YAZILIM VE AR-GE İSTİSNASI

Yazılım faaliyeti veya Ar-Ge faaliyetlerinden elde ettikleri kazançları, faaliyete geçilmesinden itibaren 31.12.2028 tarihine kadar gelir vergisinden istisnadır.

4) SERBEST BÖLGE İSTİSNASI

Serbest bölgede faaliyet göstermek için ruhsat alan mükelleflerden imalat işi ile uğraşanların bu faaliyetlerinden elde ettikleri kazançları gelir vergisinden istisnadır.

